

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

3. Nostra sententia explicatur & prima conclusio proponitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95892](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95892)

Quæst. VIII. Vtrum sit vna simplex, &c. 69

tij vitalibus reperiantur, quod longius alibi probabitur cum vero inclinare intellectum ad similes actus experientia constat, primo quia homines concipiunt se quotidiano viu, & consuetudine alicuius rei in illam ita propendere, vt vix possint ab ea diuelli licet in eius exercitio gravissimas experti sint difficultates: secundo deinde, quia habitus ex sua natura tendit ad operationem, vnde est quasi pondus ad illam, & sicut quia gravitas in lapide est pondus ad centrum, & existit in lapide, inclinatur necessario lapidem ad motum deorsum, quo centrum acquiritur; ita similiter habitus suo quasi pondere, vt ita dicam, existendo in intellectu, inclinatur ipsum ad similes operationes; habitum autem facilitate potentiam ad opus eodem probatur experimento, quapropter dicitur consuetudo est altera natura, & probatur facile, quia antequam acquiritur habitus potentia difficulter procedit in operationibus, quæ difficultas vincitur formaliter per habitum, & sic dicitur ab omnibus DD. esse facilitatem, seu habilitatem potentie formalem; & ratio huius evidens est, quia habitus acquisitus, nec est ipsa potentia, nec complet illam in esse potentie; vnde solum relinquatur, vt sit facilitas, & habilitas ipsius, qua potentia indifferens ad plures actus, & obiecta difficultates sibi occurrentes superat, quod autem præsupponat potentiam completam ante se probatum manet in logica, q. ult. *proemiale*, ubi agitur de necessitate logicæ, in præsentem autem sic demonstratur, quia habitus acquiritur per actus: ergo præsupponit in potentia virtutem completam ad producendum actum, & habitum, quia omnis effectus suam præsupponit causam, vnde quando actualiter producit effectum: talis causa necessario præsupponitur ante illum completa, alias non produceret illum, & ideo potentia visiva ante adventum speciei impressæ non potest producere effectum, quia per talem speciem completur in ratione causæ, ergo antequam sit habitus iam præsupponitur in potentia virtus necessaria, & completa, quapropter dicitur, habitus non dat posse sed facile posse, in quo, vt dixi, distinguitur habitus acquisitus à per se infuso, vt omnes DD. tradunt cum D. Thom. 1.2. q. 49. art. 3. in corpore, adionda solutione ad primum, & ibidem Caietanus, P. Suarez in *Metaphysicis* 4.4. P. Valquez. 1.2. tom. 1. disp. 8. cap. 4. & 5. *Egidius de præsentia* tom. 1. & 2. de beatitudine, & sic ceteri omnes, & ratio huius est evidens, quia habitus infusus cum sit supernaturalis, & ad supernaturale opus intrinsecum, non est ad facilitandam potentiam ad id, quod absolute potest, sed est ad elevandam potentiam ad hoc vt operetur, & possit operari cum tali habitu, quod sine illo absolute non poterat, cum sit opus supernaturale vt visio beatifica, quæ ex eo quod opus supernaturalis sit, petit vt sit supra omnia principia intrinseca illius potentie cui convenit, quare habitus conformata potentia operatur tale opus, dicitur tribuere potentiam ad facilitatem, sed posse simpliciter facere opus, quod absolute sine illo non poterat facere, quod econtra evenit in habitu acquisito, qui vt explicatum manet non tribuit posse facere potentie, quia sine illo absolute habebat posse, sed tantum tribuit potentie facilitatem, habilitatem, & promptitudinem ad faciendum quod faciebat difficulter sine tali habitu, quod adeo verum est, vt nisi in nobis experiremur hanc facilitatem, & promptitudinem in operando assuetudine, &

exercitatione comparatam, nemo sane affirmaret inesse potentie nostris habitus aliquos, quomobrem quotiescunque confluerit nobis ad aliquam operationem necessarium esse comparare aptitudinem aliquam & promptitudinem, eo quod circa eam sit aliqua difficultas in potentia, & facilitate, fatendum ingenue est ad eam operationem necessarium esse habitum, imo si in novo obiecto sit eadem difficultas, quæ est ratio ob quam requiritur habitus, negari non potest circa illud etiam necessarium esse acquirere habitum, quo vincatur formaliter difficultas illa, quia illa non vincitur nisi facilitate formaliter, quæ est habitus sicut virtus formaliter non expellitur, nisi per formalem virtutem, & infirmitas per salutem formaliter, imo fatendum est nondum acquisitum esse circa illud obiectum habitum, quando permanet in potentia, & in obiecto ipso eadem difficultatis ratio ob quam habitus est simpliciter necessarius, quare aut dicendum est necessarium esse acquirere novum, & integrum habitum, aut habitum acquisitum item mutari per additionem novæ entitatis habitus, vt vincat novam illam difficultatem circa illud obiectum, & præter circa illud promptitudinem, quam solus habitus potest præstare.

Deinde breviter advertendum, habitus virtutis 13 strictæ non esse necessarios, nec in intellectu, vt ferantur in veritatem vt sic separatam & abstracte consideratam sine materia, nec in voluntate nostra, vt feratur in ipsam honestatem virtutis, vt sic præcise conceptam sine materia aliqua; sic enim tanta promptitudine eis afficimur, vt tum nullam difficultatem in exercitio circa illam habeamus, tum nullam comparemus nobis facilitatem, ex assuetudine actuum circa ipsam, & ideo virtus dicitur esse habitus electivus, quia vt bene advertit P. Valquez. 1.2. disp. 1. cap. 1. ex sententia Arist. 6. *Ethic.* cap. 9. & 12. & 3. *Ethicorum*, cap. 1. affectus qui dicitur voluntas versatur circa honestatem virtutis, secundum se, at vero affectus electionis, seu electivus est circa eandem honestatem in materia contractam, & quia ratione materię in qua est, habet admixtum aliquid difficultatis & laboris, quo retrahitur voluntas, & retardatur ab affectu circa illam, ideo electio virtutis, quæ est affectus circa honestatem contractam in materia difficili, est nobis difficilis, ita vt solum ad illam indigeamus habitum voluntate, assuetudine, & usu comparato, vt facile, & prompte eligamus, sed etiam in intellectu, vt de illa recte in singulari iudicemus, & ideo recte definitur virtus ab Aristotele 1. *Ethic.* cap. 6. hoc modo: Virtus est habitus electivus in mediocritate consistens ea quæ est ad nos definita ratione, & vt definitur ipse prudens.

SECTIO III.

Nostra sententia explicatur, & prima conclusio proponitur.

Prima conclusio: Theologia naturalis totalis, non est vna simplex qualitas, sed composita hæc est omnium DD. Societas.
Primo probatur expressa autoritate Aristotelis, qui definiens omnem habitum vt innotabili vidimus, ait tom. 7. *physicorum*, c. 3. *quam* 5. *metaphysicorum*, c. 10. 14

esse dispositionem, qua disponitur subiectum: sed dispositio essentialiter includit multas partes, & ordinem inter illas: ergo omnis habitus, qui essentialiter est dispositio, essentialiter includit partes, & ordinem inter illas: unde non erit simplex, sed composita qualitas. Maior, & consequentia sunt evidentes, minor sic probatur ex verbis Arist. de deficientis dispositionem, ut sic, cap. 19. eiusdem 5. lib. ubi sic ait, dispositio est ordo partes habentis, & reddit rationem huius his verbis, positionem enim quandam esse oportet, sicut ipsum etiam dispositionis nomen significat, quibus aperte denotat esse ordinem plurium habentium positionem inter se; si enim non sunt plura non potest dici positio.

Vanum autem est existimare Arist. in eo 2. 19. aliam dispositionem definisse præter eam, quam pro genere habitus cap. seq. assumpturus erat, præsertim cum e. seq. magis quam alibi non definiat alio modo dispositionem, quocirca postquam Arist. cap. illo 10. prædictam definitionem habitus tradidit, exemplum quod posuit, in sanitate quidem posuit his verbis, ut sanitas quidam habitus est, dispositio enim talis est, ac si diceret sanitas est unus habitus ex his, quos definimus, quis autem dicat sanitatem esse qualitatem simplicem, cum vera sint quatuor qualitates, & humores corporis animalis, ad temperamentum quoddam redacti.

Dices, Arist. illa definitione solum comprehendisse, & definisse habitus corporeos, ut sanitatem, & pulchritudinem, non autem habitus spirituales, qui simplices qualitates sunt.

15 Contra, quia D. Thom. explicans illud cap. 10. & definitionem illo cap. traditam, sic ait lect. 2. dicitur ab Arist. habitus dispositio, secundum quam aliquid disponitur bene vel male, sicut sanitate aliquid disponitur bene, & aegritudine male, & non solum habitus dicitur dispositio totius, sed etiam dispositio, quæ est pars dispositionis totius, sicut bonæ dispositiones partium animalis sunt partes bonæ habitudinis in toto animali, & virtutes etiam partium animæ sunt quidam habitus, sicut temperantia, concupiscibilis, fortitudo, irascibilis, & prudentia rationalis: ex quibus evidenter colligitur Arist. secundum sententiam expressam Angelici Doctoris, non solum definisse habitus corporeos, ut sanitatem & pulchritudinem, sed etiam spirituales ut prudentiam, & fortitudinem; de quibus nullus dubitare potest, an sint vel non sint spirituales, quia cum subiectentur in intellectu, & voluntate, suntque perfectiones talium potentiarum, necessario dicendum est esse spirituales, imo ut omnes Theologi, & Philosophi asserunt omnibus habitibus spiritualibus convenire, quod sint dispositiones quibus bene vel male disponitur subiectum, ut sunt vitia, & virtutes morales, quod patet clarissime ex Arist. nam ipse dividens in hoc 5. lib. dispositionem ut sic, comprehendit sub illa divisione, omnes habitus tam spirituales, quam corporeos, nam ipse sic ait dispositio est ordo habentis partes, aut secundum locum, aut secundum speciem, aut secundum potentiam, ubi expresse comprehendit nomine dispositionis omnes habitus corporeos, cum ait, aut secundum locum, aut secundum speciem; spiritualis autem cum dicit dispositionem secundum potentiam, hoc est ordo eorum, quæ in aliqua potentia, & vi operante posita sunt, ut ipsa potentia operetur, declarat magis dictio illa græca, quæ ponitur ad significandam potentiam quæ virtutem propriè

græce significat, seu vim propriè effectricem, nam nomen illud græce *dinamis* est, quo videtur Arist. lib. 3. de anima, ad significandum intellectum, & voluntatem, quæ potentia spirituales sunt, & ita Perionius convertit: dispositio est ordo eius quod habet partes vel in loco, vel in forma, vel in vi, vis enim potentia est seu virtus operandi, eo modo quo diximus esse intellectum, & voluntatem, ac eodem modo, quo loco citato asseruimus intellectum, & voluntatem significari ab Arist. sic igitur illa est dispositio secundum potentiam, seu virtutem operandi, quæ est ordo habentis partes in aliqua potentia, qualiter diximus esse positionem plurium qualitatum, nempe disciplinarum in intellectu, qui tunc habet propriè dispositionem, quia habet aliquam potentiam posita hac ratione plures facultates ad operandum intellectualiter, quæ ex eo quod unitæ, & posite sunt cum ordine dicuntur habitus secundum potentiam, & virtutem intelligendi, ut est Logica, Philosophia, & Prudentia; hanc sententiam tenet clarissime D. Thom. 1. 2. q. 52. art. 1. & art. 1. in corpore, & clarius, q. 54. art. 1. ad 1. & art. 4. in corpore, & in solutione ad 3. & multis alijs in locis.

16 Ut autem prima ratio pro nostra conclusione in medium proferatur, pro certa habenda est attentèque advertenda sententia maxime recepta inter Thomistas, & ab omnibus Theologis pro verissima accepta, & confirmata, nimirum quod si tota Theologia naturalis esset simplex qualitas, & non composita, tota illa acquireretur per primam demonstrationem scilicet per primum actum scientificum tendentem in obiectum Theologiæ materiale, sub obiecto formali illius: v. g. per cognitionem illam per quam demonstrative cognoscitur ens secundum essentiam & passionem, quia tale ens, ut patet ex D. Thom. 1. part. q. 11. art. 2. ad 4. & 1. sententiarum, dist. 24. q. 1. art. 3. ad 1. & 10. mer. lect. 4. est primum obiectum metaphysicæ seu Theologiæ naturalis quod primo se se offert cognoscendum, unde primum obiectum cognitum per primam demonstrationem dicitur ens, secundum suam essentiam, unde si tota Theologia naturalis simplex qualitas est & indivisibilis, necessario debet acquiri tota per primam illam demonstrationem, quod evidenter sic demonstratur, quia illud quod est simplex, & indivisibile non potest per partes paulatim, nec per multas actiones unam post aliam acquiri, sed necessario totum simul per unicam actionem debet produci, verbi gratia Angelus, qui est entitas simplex, & indivisibilis unica, & indivisibili actione creationis producitur, quia cum actio productiva termini habeat totum suum esse in ordine ad illum tanquam fieri & modus intrinsecus ipsius, inde evenit necessario, ut maxime proportionetur cum termino, ita ut si terminus totus sit indivisibilis, & simplex actus quo producitur similiter sit simplex, & indivisibilis, ut ex exemplis positus manifeste patet; imo contrarium impossibile est, quia, ut evidens axioma ait, indivisibile aut totum tangitur, aut nihil, nam si per multas actiones produceretur res simplex & indivisibilis, aut per primam produceretur secundum se totam aut non, sed secundum aliquod, & partem sui, si totum: ergo per secundum actum non est quid producat quia idem non potest bis produci, aut naturaliter reproduci perseverante

rante eadem entitate producta, si secundum aliquid & partem sui, per primam productionem producit, & per secundam actionem producit alia pars: ergo illares non est indivisibilis & simplex cum habeat partem, & partem secundum quas producat; ex quibus evidenter colligitur, rem quamlibet simplicem indivisibilem, & sine partibus non posse acquiri per multas actiones, hæc tota naturalis demonstratio admittitur à Thomistis, sine vlla controversia, & tergiversatione, ideoque asserunt totam, & integram Theologiam naturalem adæquate acquiri per primam demonstrationem, quo supposito argumentor.

17 Per primam demonstrationem, quæ habet pro obiecto ens cum sua essentia non potest acquiri tota Theologia naturalis adæquate, quatenus inclinatur, repræsentatur, & tendit habitualiter in Deum secundum suam essentiam, & attributa & impossibilitatem, ut est negatio repugnantia in existentiam, & subsistentiam: ergo tota Theologia naturalis non est simplex sed composita qualitas: hæc consequentia patet evidenter suppositis antecedente, & doctrina posita in notabili nuper adducto; nam si tota Theologia naturalis adæquate non acquiritur tota per primam illam demonstrationem, sed necessariae sunt posteriores demonstrationes ad talem adæquatam acquisitionem Theologiæ, evidenter sequitur totam Theologiam naturalem partim acquiri per primam, id est secundum partem illius, & partim per secundam, & partim per tertiam, &c. & totam per omnes illas demonstrationes: ergo tota Theologia naturalis habet partes siquidem secundum eas producit: ergo est composita, & non simplex, quia simplex omnino caret partibus.

18 Antecedens in quo est tota difficultas sic convincitur, quia illa prima demonstratio seu cognitio, quæ tendit in ens quatenus habet essentiam, & quatenus distinguitur à nihilo, &c. est adæquata repræsentatio, & tendentia adæquate in illud solum obiectum, sed illud, quod adæquate tendit in aliquod obiectum non potest producere effectum, qui tendat in aliud obiectum, hoc est talis effectus ortus ab illa causa, non potest villo modo extendi, nec tendere extra obiectum adæquatum illius, à quo oritur tanquam à causa: ergo actus demonstrativus, qui adæquate tendit in ens secundum suam essentiam non potest producere habitum, qui tendat extra illud obiectum adæquatum ens nimirum, ita ut talis habitus procedens à tali demonstratione tendat in Deum, possibilitatem, Angelos, &c. illa maior sic probatur, quia actualis intellectio alicuius obiecti adæquate, & solum tendit in illud, quod actualiter solum repræsentatur in tali cognitione, sed in illa cognitione actualiter solum, & actualiter exprimitur, & repræsentatur ens secundum suam essentiam: ergo adæquate, & totaliter tendit in illud solum obiectum, ut sic adæquate.

19 Maior hæc sic probatur, quia tota tendentia intellectiois adæquate, & totaliter est tendentia repræsentationis & expressionis formalis actualis obiecti, quia intellectio adæquate, & simpliciter est imago obiecti & præceptio illius actualis, & ideo solum tendit in obiectum, tanquam actualis repræsentatio, ut repræsentet actualiter illud, & intentionaliter præsens fa-

ciat intellectui, & secundum hanc rationem adæquate constituitur inesse intellectiois distincte adæquate, & totaliter à voluntate, & volitione, & quod caput est ab ipso intellectu, & potentia intellectiva, à qua oritur tanquam actus secundus & imago seu repræsentatio actualis: ergo in illud solum tendit adæquate quod solum scientifice, & actualiter repræsentat cum evidentiâ.

Dices falsum esse quod intellectio solum adæquate tendat in id, quod actualiter repræsentat, quia etiam tendit in id, quod potest repræsentare, & respectu cuius habet potentialitatem ad repræsentandum ipsum, unde licet verum sit, quod in intellectu adæquate tendentia sit ad repræsentandum; non tamen est verum talem tendentiam adæquate esse ad repræsentandum actualiter.

Contra, quia in intellectu actuali nulla datur potentialitas ad repræsentandum, ita ut actus repræsentet aliquid, & habeat potentiam ad repræsentandum aliud, sed totum, quod potest repræsentare, actu repræsentat, unde cum tendentia tota adæquate intellectiois sit ad repræsentandum actu solum in illud adæquate tendit, quod actualiter repræsentat, quod autem nullam habeat potentialitatem ad repræsentandum, sic potest quia intellectio est actualis, & ultimum exercitium potentia repræsentativa per quod ultimo constituitur talis potentia in esse actus repræsentantis, sed actualis, & ultimum exercitium nullam habet potentialitatem in illa ratione qua ultimum exercitium est, alias non esset ultimum exercitium, sed daretur aliud ultimum, per quod illud etiam ultimo actualiter secundum id quod potentialitatis haberet, quod ultimum exercitium esset distinctum ex natura rei ab illo exercitio quod actuatur per ipsum, quia si intellectio habet potentiam ad repræsentandum necessario debet contrahi ad repræsentandum actualiter per actum distinctum à se ex natura rei; nam cum illa potentialitas sit finita, & limitata, non potest transire de illo statu potenciali ad actualitatem per se ipsam sine additione reali, quia hoc proprium est solius divini esse, ut ex posse reducatur ad actum sine additione reali supra ipsum posse, v.g. divina voluntas quæ ex se potest, vel indifferens est, ut velit, vel nolit creare mundum quando actu decernit creare illum, & transit de illo posse, seu melius loquar reducitur de posse velle vel decernere ad actu velle, & actu decernere in tali determinatione actualitate, & transitu, nulla fit additio realis in illo posse propter eminentiam, & infinitam perfectionem divinæ voluntatis, & naturæ per quam distinguitur ab omni ente creato; quod etiam amplius potest illustrari exemplo scientiæ visionis Dei, quæ antequam produceretur actu Petrus & transiret de possibilitate ad existentiam, poterat repræsentare actualitatem seu existentiam actu exercitium illius, quando autem actu producit, repræsentat talis scientia actu illam actualitatem, quam ante decretum non repræsentabat, sed poterat repræsentare ab æterno, sed hæc reductio ad actualitatem non fit per aliquod additum ex natura rei distinctum ab ipsa scientia infinita Dei, cui conveniunt hæc, & aliæ perfectiones propter immutabilitatem, & summam eminentiam talis scientiæ divinæ, quod aliter evenit in potentia quacunq; creata quæ re-

ducitur

ducitur necessario ad actum per aliquam entitatem distinctam ex natura rei ab ipsa potentia, ita ut nec per potentiam Dei absolutam hoc possit vlllo modo alterari; per nullam enim potentiam potest fieri ut voluntas creata transeat de posse velle, ad velle actu sine additione reali actus voluntatis supra voluntatem cum distinctione à parte rei inter talem actum, & voluntatem; & idem est in intellectu, qui minime potest transire de non intelligenti, potente tamen intelligere ad actu intelligere sine additione reali intellectus distincti; à parte rei supra ipsam potentiam intelligendi; sic similiter si intellectio haberet potentialitatem ad representandum, ut reduceretur ad actu representandum, indigeret quodam exercitio actuali illius potentialitatis distincto realiter ab ipsa, de quo interrogaretur an haberet aliquid potentialitatis vel non; si haberet procederetur in infinitum, si non haberet hoc sine dubio esset solum; & non propter aliam rationem, quia in quantum intellectio actualis esset ultimum, & actuale exercitium, ultra ultimum enim non potest dari progressus: sed prima intellectio perfecta est vera & propria intellectio actualis: ergo necessario intellectio prima est ultimum, & actuale exercitium sine contrahibilitate per aliud ultimum, alias ad ultimum daretur aliud ultimum, & sic procederetur in infinitum: ergo sistendum est necessario in prima intellectione, siquidem illa in quantum intellectio est, est ultimum, & actuale exercitium: ergo in quantum tale nullam habet potentialitatem ad representandum; quod adeo verum est, ut sana Theologia doceat visionem beatificam qua beatus in primo instanti vidit Deum secundum talem gradum perfectionis, adhuc de potentia Dei absoluta, non posse se extendere postea ad representandum eandem numero sine aliqua mutatione reali Deum secundum alium gradum perfectionis, & hoc ex eo quod illa visio, in quantum actualis cognitio nullam habet potentiam representandi, quod actu non representat: minor illa sic probatur, quia intellectus adaequate tendit in intelligibile, & verum non potest producere aliquid siue sit actus siue habitus, qui producitur ab intellectu qui tendat in aliud obiectum extra obiectum adaequatum intellectus, intelligibile, & verum videlicet, v.g. in amabile formaliter, & visibile, unde omnes habitus & actus illius tendunt ad intelligibile, ita ut extra intelligibile, nullus illorum tendat, quæ lex adeo necessaria est respectu potentiae in ordine ad proprios actus vel habitus, ut nec per potentiam Dei absolutam possit revocari, quis unquam dixit voluntatem posse producere aliquem habitum vel actum qui non tendat in amabile formaliter per actus amoris vel in odibile seu fugibile formaliter per actus odij, ita ut tendat in intelligibile vel visibile formaliter, ratio à priori evidens est, quia illud quod producitur ab alio, & ut in particulari agamus, habitus qui producitur ab actu accipit suum esse totum & totam essentiam ab illo, cum actus sit causa adaequata illius actus, & nihil est in effectu totaliter sumpto, quod non contineatur in causa, & quod non tribuat causa effectui cum causa tribuat esse illi, & effectus sit exercitium illius, quod est in virtute causa, unde si aliquid non continetur in causa non potest reperiri in effectu, quatenus effectus illius est, siquidem quatenus talis est, re-

cipit à causa, quod illa ipsi tribuit, & dat; sed nemo dat quod non habet: ergo effectus non potest habere quod non continet causatum sic in illo actu producente habitum, v. g. in actu quo cognoscitur ens secundum essentiam non datur tendentia ad Deum secundum suam essentiam, & attributa, nec ad Angelos: ergo non potest producere habitum tendentem in illa obiecta, quia cum illa tendentia sit de essentia habitus, & sit idem cum entitate ipsius, necessario est ut recipiat illam ab actu tanquam à sua causa adaequata à qua accipit entitatem, sed ipse habitus actus non habet talem tendentiam, sequitur quod actus tribuat aliquid habitui, quod in se non habeat, & sic effectus habebit aliquid in se quatenus effectus, quod non continetur in causa; utrumque enim impossibile est, sed præcipue primum cum sit contra evidentissimum axioma illud iam supra dictum, videlicet nemo dat, quod non habet.

Declaratur hoc totum in Deo, nam licet omnipotentia eadem possit extendi ad omnes creaturas possibiles, nihilominus qua creat Deus Angelum non potest extendi ad creandum hominem, quia illa actio non oritur, nec est exercitium adaequatum illius potentiae infinitae, sed tantum oritur ab illa potentia quatenus præcise continet solum Angelum, & tendit in illum solum: cum autem talis actio oriatur ab illa potentia quatenus sic expresse, ut ita dicam, habet pro obiecto adaequato Angelum, non potest illa quæ pro ut sic oritur à potentia extendi ad aliud obiectum: explicatur amplius, quia omnipotentia Dei habet pro obiecto adaequato possibile, quatenus possibile non potest oriri aliqua actio ab ipsa, quæ tendat in Chimeram vel in aliud obiectum extra possibile; clarius, & evidentius exemplum, nam licet entitas divina, ut est potentia productiva ad intra personarum possit extendi ad producendum tam Spiritum sanctum, quam Filium, & possit oriri aliqua productio ab illa potentia, sic adaequate sumpta, quæ producat Spiritum sanctum; & alia productio, quæ producat Verbum, nihilominus si sumatur potentia quatenus generativa est, non potest ab illa oriri aliqua productio, quæ tendat in Spiritum sanctum, quia potentia generativa, ut talis adaequate respicit Verbum divinum ut Filium, unde nihil potest oriri ab illa potentia quod tendat extra obiectum adaequatum illius, cum omnis productio potentiae generativæ sit generatio, quæ non potest tendere extra Verbum generatum, & sic hæreticum esset dicere generatione divina produci Spiritum sanctum: ex quibus sequitur evidenter, quod absolute nihil possit oriri ab alio quod vagetur extra obiectum adaequatum illius, à quo oritur; sed demonstratum manet actum representativum entis secundum essentiam qui prima demonstratio dicitur, adaequate tendere in ens ut obiectum secundum suam essentiam: ergo evidenter sequitur non posse oriri ex illo actu, seu ex prima illa demonstratione aliquem habitum qui tendat in Deum, Angelos, &c. & vagetur extra obiectum adaequatum illius actus à quo producitur talis habitus.

Confirmatur primo, quia representatio formalis, seu actualis cognitio entis secundum essentiam nec continet representationem formalem Dei, ut infinitus est evidenter cognoscibilis id est representantem, & exprimentem formali-

ter

ter Deum vt infinitum, nec eminenter, nec formaliter, nec virtualiter: ergo non potest producere habitum productivum formalis repræsentationis, & cognitionis Dei secundum suam essentiam, & attributa; antecedens evidens est, quia cognitio entis vt sic, secundum essentiam vel secundum vnitatem est imperfectior essentialiter quam cognitio evidens Dei secundum essentiam, & attributa, cum tendat in obiectum materiale, & formale imperfectius essentialiter obiecto cognitionis evidens, tendentis in Deum secundum essentiam, & attributa; sed ens imperfectius essentialiter alio non potest continere illud nec formaliter, nec eminenter, alias homo posset continere Angelum vel formaliter vel eminenter, quod nullus sanæ mentis cõcedit, & potest in hunc modum demonstrari, quia omnis causa formaliter continens effectum est causa vniuoca illius, ac per consequens est eiusdem speciei, & perfectionis, ac est effectus, hoc enim est esse causam vniuocam, vt patet ex Philosophia, & videre licet in homine respectu alterius hominis, & in leone respectu alterius leonis, qui causæ vniuocæ sunt respectu effectuum, ac proinde eiusdem speciei, cum illis, sed ens imperfectius essentialiter alio non est eiusdem speciei, & essentialis perfectionis cum effectu perfectiori essentialiter ipso: ergo tale ens non potest esse causa vniuocæ entis essentialiter perfectioris se; vnde non poterit continere formaliter illud, quod autem non possit continere eminenter facilius probatur, nam causa æquivoca est perfectior essentialiter effectu, & sola causa æquivoca continet eminenter illum, sed quod est imperfectius essentialiter alio, non potest simul esse perfectius essentialiter illo alias esset, & non esset simul imperfectius essentialiter respectu ipsius: ergo non potest esse causa æquivoca, nec potest continere eminenter illud, quod vero non contineat virtualiter, sic patet, quia quando in vna cognitione evidenti virtualiter continetur alia, non potest cum illa cognitione evidenti errare, nec dari simul, aut compari error circa obiectum illius cognitionis, quæ continetur virtualiter in alia, v. g. quia in his præmissis, omnis homo est animal rationale, sed Petrus est homo, continetur virtualiter hæc cognitio Petrus est animal rationale, non potest errare intellectus circa illam dicendo: ergo Petrus non est animal rationale, aut ergo Petrus est equus & ratio evidens est, quia in scientia non continetur error, in vno enim opposito proprie, vt in calore non continetur frigiditas, sed habita prima cognitione & acquisitio habitu scientifico circa ens secundum essentiam erravit Arist. dicendo, quod Deus non erat vnus solus, sed multiplex, & quod omnipotentia Dei nõ poterat creare aliquid secundum illud sibi domesticum principium: ex nihilo nihil fit: ergo in prima cognitione entis evidente non continetur virtualiter cognitio Dei evidens, secundum essentiam eius, & attributa, nec cognitio Angelorum nec subsistentiæ, cum plures protulerit errores circa intelligentias, & distinctionem subsistentiæ à natura.

Item cognitio illa in qua virtualiter continetur alia, potest esse medium formale eruendi illam, quam continet tanquam conclusionem, vt v. g. quia in hac cognitione omne ens independens est infinitum, Deus est ens independens, continetur virtualiter hæc veritas, Deus est infinitus, illa cognitio est medium formale eruendi.

R. P. Ildeph. de Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

distam, sed ex hac cognitione ens est vnum, ens est aptum ad existendum, &c. minime potest erui, vt conclusio hæc, ergo Deus est vnus, & infinitus: Deus potest creare, & producere aliquid ex nihilo; disparatæ enim sunt hæc propositiones, & ideo habuit scientiam de prima Arist. & simul habuit errorem circa secundam: ergo vna non continetur virtualiter in alia; vnde ex supradictis nullo modo continetur: consequentia illa superior est evidens, quia illud quod nullo modo continet effectum alicuius causæ, non potest ducere causam illius effectus, sed cognitio entis secundum essentiam & vnitatem nullo modo continet cognitionem Dei, Angelorum, &c. vt probatum est: ergo non potest producere habitum, qui sit causa cognitionis Dei. Maior sic convincitur, quia omnis causa efficiens mediata alicuius effectus, vel omnis causa efficiens productiva causæ alicuius effectus debet continere effectum mediatum, id est effectum illius causæ, quæ vt effectus oritur à se tam proprie, ac causa illius immediata, avus enim continet nepotem tam proprie, ac pater, & continentia quidem formali quia sunt eiusdem speciei; & lux, quæ producit calorem, continet eminenter effectum caloris à se producti propria, & eminenti continencia, & ratio evidens est quia cum causa mediata tribuat totum suum esse causæ immediatæ, & causa immediata accipiat totum suum esse, quo continet, & potest producere suum effectum, sine dubio ipsa causa mediata tribuet causæ immediatæ illam continentiam effectus, v. g. lux tribuit calori virtutem productivam & contentivam alterius caloris, seu, vt melius loquar, continentiam illius, & avus tribuit Patri continentiam productivam filij, ergo de primo ad vltimum ipsa lux continet etiam calorem productum à calore, qui est effectus ipsius, & avus sine dubio continebit nepotem, quia dedit continentiam patri, media qua producit suum nepotem, vnde causa omnis mediata in se habebit continentiam, quā tribuit causæ immediatæ ad producendum effectum, cuius universalissima ratio est principium illud satis tritum, & à nobis supra repetitum, quia nemo dat, quod non habet, & ideo evidenter colligitur aliquam non esse causam mediatam effectivam id est non esse causam causæ, quia non continet effectum causæ immediate, v. g. optime colligitur entitatem A, non esse causam entitatis B, quia non continet, nec est causa entitatis D, optime enim colligitur talem entitatem non posse producere causam immediatam productivam effectus, qui non continetur in causa mediata, alias non esset verum axioma illud quod est causa causæ, est causa causati; tum sic, ergo cognitio entis secundum essentiam, & vnitatem, quæ minime continet cognitionem Dei non poterit producere habitum qui continet, & est causa immediata cognitionis Dei.

Secundo confirmatur, scientia & ignorantia 24 opponuntur: sed qui habuit primam demonstrationem Theologicam potest habere ignorantiam aliarum demonstrationum: ergo non acquisivit illarum scientiam.

Dices id verum esse de scientia actuali, non vero de habituali.

Contra, is qui habet scientiam alicuius obiecti circa illud obiectum non habet nec potest habere ignorantiam, sed statim illud cognoscit, & elicit actum scientiæ circa ipsum, sed habens

K primam

primam demonstrationem & acquiritur habitum evidentem circa primum obiectum per ipsam potest ignorare multa alia obiecta Theologica: ergo licet habeat primam scientiam, non habet scientiam circa illa obiecta, quae ignorat, nec habitus acquisitus per primam demonstrationem erit habitus ad cetera obiecta, siquidem ad illa errat intellectus, nam dum in intellectu datur habitus scientificus, circa unum obiectum non potest intellectus informatus tali habitu errare circa ipsum.

26 Dices habitum illum acquisitum per primam demonstrationem sufficere, ad hoc ut intellectus operetur sine ignorantia & errore circa omnia obiecta Theologiae, sed multoties non operari circa illa, non quia deficiat tali habitui virtus, sed quia non applicantur, & proponuntur talia obiecta intellectui informato tali habitu, sicut ignis productus per primam generationem sufficit, ad hoc ut comburat, & operetur circa omnem materiam combustibilem, multoties tamen non operari, non quia deficiat illi virtus, sed quia illi non proponitur combustibile, hoc est unicum Thomistarum effugium, & ut ipsi aiunt nostrae felicitatis paladium firmissimum, quae contra omnia aduersariorum tela praesidium.

27 Sed contra illud veteranum, & antiquum effugium hoc nouum confurgit argumentum, quia etiam si aliquis habeat habitum acquisitum per primam demonstrationem circa ens, ut unum, vel ut verum, &c. potest tali habitu informatus, non solum non operari circa aliud distinctum obiectum, v. g. circa hoc, utrum Deus sit vnicus, utrum omnipotentia Dei possit facere aliquid ex nihilo, sed ignorare illud, & quod caput est errare positive circa ipsum etiam si illud obiectum proponatur intellectui tali habitu informato, exempli causa si Aristoteli, qui ut omnes fatentur habuit veram scientiam habitualemente de ente ut sic, proponeretur, & interrogaretur ab eo ut suam sententiam proferret, conficeretque demonstrationem circa haec obiecta utrum Deus sit vnus, utrum Deus possit creare, miserabiliter erraret, ut de facto erravit dicendo Deum non esse unum sed plures, Deum non posse creare, & nihilominus Deus proponebatur, & applicabatur sufficienter intellectui Philosophi informato habitu acquisito per primam demonstrationem cum sua unitate, & omnipotentia in dubitatione, & interrogatione cognoscendo quid sibi interrogaretur, & proponeretur quae vere propria necessaria, & sufficiens propositio erat, ut demonstrationem conficeret circa Deum unicum, & omnipotentem, si veram scientiam habitualemente haberet circa ipsum, quia nihil aliud est proponi obiectum applicateque intellectui, ut circa illud possit operari, nisi obiectum illud in dubitatione, & interrogatione petique ab intellectu cui applicatur, & obijcitur, ut circa tale obiectum in quod propositum sententiam proferat, faciatque demonstrationem ad quam habitus quo informatur mens, inclinat illam facilitatque intellectum, & tandem quod intellectus cui tale obiectum obijcitur, percipiat, & cognoscat tale obiectum sibi mediante interrogatione applicatum, & mediante cognitione talis interrogationis videat sibi esse praesens, ut circa illud operetur & haec sola propositio sufficit, imo alia est ficticia ad hoc, & minime necessaria, ut

intellectus vivere habitum habeat circa tale obiectum, faciat veras, & proprias demonstrationes.

Quod evidenter patet, nam si à D. Thom. interrogaremus, utrum Angelus sit infinitus in essentia, & solum hoc modo interrogative & in dubitatione proponeretur illud obiectum sine alia propositione praeter hanc, absque dubio diceret non esse infinitum in essentia, & demonstrationem faceret quam fecit in summa Theologiae, quia habebat scientiam de illo obiecto: ergo habenti scientiam habitualemente de aliquo obiecto sufficit talis modus proponendi illud ut faciat demonstrationes circa ipsum: ergo si Arist. qui certissime habebat scientiam habitualemente acquisitam per primam demonstrationem de ente secundum essentiam, circa Deum eius unitatem, & omnipotentiam, ut obiectum sibi sufficiens, & necessaria applicatione propositum, non solum non operabatur, & conficiebat demonstrationes, sed errabat positive, & actus erroneos efficiebat, evidenter colligitur, quod licet habuerit illam scientiam habitualemente de ente secundum essentiam, unitatem, &c. non habuisset scientiam habitualemente de Deo, quoad eius unitatem, & omnipotentiam, quia si illam haberet circa tale obiectum sibi in quaestione & dubitatione propositum, non erraret, ut erravit, sicut evidenter colligitur habuisse scientiam de hoc obiecto, ens habet essentiam, & aptitudinem ad existendum, ens est unum, verum est ens, quia ipse dicebat certissime, & sine dubio, & sine aliquo errore respondebat, & dicebat, de hoc obiecto in dubitatione proposito ens esse unum & verum esse ens, & ratio erat quam diximus, quia si entia de tali obiecto afficiebatur intellectus Arist. ergo è cõtra si propositum in hac interrogatione Deus potest creare, Deus est vnus solus, errabat dicendo Deum non esse unum solum, non posse creare, signum evidens est, non habuisse scientiam de hoc obiecto, unde etiam evidenter colligitur scientiam de essentia entis non esse scientiam de omnipotentia Dei, nec illam esse sufficientem ad faciendas demonstrationes circa obiectum aliud propositum praeter essentiam entis, quia si illa scientia sufficeret ad aliud obiectum nõ erraret circa illud, quia naturaliter non solum sunt incompatibiles scientia actualis, & error actualis de eodem obiecto; sed etiam scientia habitualemente, & error actualis de eodem, unde impossibile est quod de eodem obiecto, de quo datur scientia habitualemente, detur error actualis, & sic impossibile naturaliter erat ut circa hoc obiectum sic propositum utrum homo sit equus, utrum accidens realiter sit substantia erraret Arist. dicendo homo est equus, substantia est realiter accidens, quia habebat scientiam de illis obiectis, sicut impossibile est ut ignis, qui calidus est, vel aqua etiam licet contra suam naturam sit calida ut frige faciat, vel nihil calefaciat, clarius exemplum, qui habet fidem divinam habitualemente de obiecto Trinitatis, non potest errare, dicendo cum Arrio: Verbum divinum non est Deus, quia si illud diceret, evidenter colligeremus non habere fidem divinam habitualemente de Trinitate, quia stante tali fide habituali, non potest dari error actualis de obiecto eiusdem.

Declaratur hoc in duobus intellectibus, qui habent scientiam acquisitam de unitate, & veritate

Quæst. Vlt. Vtrum sit vna simplex, &c. 75

ritate entis, & si illis proponantur hæc duo obiecta, distinguitur essentia ab existentia creata à parte rei, possibilitas creaturarum est positivum, intellectus Thomisticus diceret existentiam distingui, Scotisticus autem non distingui; vnus possibilitatem esse positivum quid, aliud vero diceret non esse: ex quibus vnus ex illis non solum non operaretur, sed ignoraret, & erraret positive circa tale obiectum sibi propositum, quia evidens est minime posse consistere veritatem in vtraque parte contradictionis: ergo licet ambo habeant scientiam de vno obiecto Theologico, non habent ambo scientiam de existentia & possibilitate, quia cum scientia, vt iam dictum est de vno obiecto non datur error de eodem: ergo iam separantur illi duo habitus scientifici, scientia nimirum de essentia entis à scientia de omnipotentia, & vnicitate Dei, cum existente vna non existat alia in eodem intellectu, vnde non erunt idem, quia quæ separantur realiter distinguuntur; alioqui si ex eo quod vnam demonstrationem haberet circa vnam veritatem, facile esset intellectum demonstrationes omnes acquirere, cum tamen post tot demonstrationes mathematicas non possit hucusque inveniri demonstratio, quadraturæ circuli.

³⁰ Hoc omne convincitur clarissime eisdem exemplis, quibus nostra argumenta eludere nituntur Thomistæ, nam ideo colligimus ignem productum per primam generationem habere virtutem sufficientem non solum ad conburendam stupam, sed etiam lignum vel quancunque aliam materiam combustibilem, quia proposita quacunque ex illis materijs statim conbuitur ab igne, & operatur ignis circa illam: contra vero ideo colligimus evidenter ignem non extendi, nec habere virtutem ad operandum circa cælum, quia etiam licet per totam æternitatem applicetur, vt applicatus est, ignisque immediate positus est in sententia Thomistarum circa cælum lunæ, quacunque magnitudine ille sit, non convenit, nec operatur circa illum, & in potentia visiva ideo colligitur evidenter dari virtutem non solum ad hominem videndum, sed etiam ad leonem, quia propositum quocunque illorum videtur, & percipitur à potentia visiva, & contra colligimus certissime illam potentiam quæ extendebatur ad hominem, & leonem non extendi ad Angelum, & Dæmonem, quia etiam si præsententur, & proponantur Angelus, & Dæmon iuxta ipsam locum potentie visivæ non percipiuntur ab ipsa potentia, sed nobis necessario dicendum est ad hæc obiecta aliam potentiam superiorem requiri, quæ percipiat quod potentia non potest: ergo etiam evidenter colligitur scientiam de ente vt vno, & vero non extendi nec esse sufficientem ad operandum demonstrationes circa Deum vt omnipotentem, & vnum, siquidem proposito illo obiecto intellectus tali habitu informatus non operatur circa illud actus ipsius habitus, nam si aliquid deberet operari essent demonstrationes, quia habitus evidens demonstrativus vt est scientia solum est operativus, & inclinatur intellectum ad demonstrationes, sed tantum abest vt operetur demonstrationes circa illud obiectum, quin potius intellectus cum tali habitu erret positive circa illud, producatque loco demonstrationum errores, imo, vt ita dicam, non possit producere demonstrationes, cum ex frequentatione tot errorum circa omnipotentiam & vnitatem Dei habeat faci-

R.P. Ildph. de Peñafiel, Theol. Schol. Tom. I,

litatem, & habitum ad errandum circa illud obiectum tanta pertinacia, vt & ipsos errores actuales iudicet demonstrationes, & habitus erroneus videatur ipsi habitus scientificus.

Vergetur, nam sicut per vnam demonstrationem ³¹ Theologicam acquiritur totus habitus Theologicus, & omnes demonstrationes, & ad omnia obiecta Theologia, ita per vnum errorem Theologicum debet acquiri error habitualis circa omnia demonstrationum obiecta Theologica, & esse vnus totalis habitus erroneus, oppositorum enim circa obiecta opposita par est ratio, & habitus oppositi versantur circa idem genus obiecti, sed hoc est falsum; nam habitus erroris circa vnam conclusionem non destruit facilitatem circa alias demonstrationes, vt cum Arist. erravit demonstrando mundi æternitatem, non amisit facilitatem, ad demonstrandam materiam primam, alioqui nullus Philosophus haberet aliquem habitum scientiæ, quia nullus est qui careat aliquo errore in quocunque genere scientiæ, error autem maxime si sit maxime intensus, tollit facilitatem habitus oppositi.

Tertio principaliter probatur, quia si habitus ³² haberet simplicitatem realem sequeretur simul esse ex natura rei duos habitus contrarios in gradu intenso, quod est maximum absurdum, alias albedo, & nigredo in summo gradu possent reperiri in eodem subiecto naturaliter, & vitium incontinentiæ, cum virtute castitatis simul in summo gradu existerent in eadem voluntate, ergo probò antecedens, & demus Ioannem habere scientiam intensam de immortalitate animæ, exempli gratia, aut temperantiam circa cibum, postea habeat errorem intensum de cælorum corruptibilitate aut numero, vel intemperantiam circa aquam, aut circa vinum, qui habitus erroris, & intemperantiæ sunt oppositi scientiæ, & temperantiæ prioribus, & sunt simul in gradu intenso: ergo habitus contrarij in gradu intenso sunt simul ex natura rei: minor patet, quia sæpe contingit aliquem errare circa vnum obiectum cum scientia circa aliud, vt supra dictum est: etenim Philosophi optime sciunt, & evidenterissime esse materiam incorruptibilem, & tamen dissident de cælorum corruptibilitate, & continui compositione, in quo dissidio alteri errant: ergo scientia de anima, & materia prima in gradu intenso componi potest cum errore de cælorum corruptione, & numero. Maior probatur, scientia, & error circa idem, & virtus, & vitium circa idem obiectum opponuntur, sed habitus scientificus de incorruptibilitate materiæ est per se idem cum scientia de cælo, & intemperantia in potu est idem cum intemperantia in cibo, quod si scientia de materia non est realiter scientia de cælo: ergo sunt diversæ scientiæ, & non vna simplex, vel si ad cælum extenditur per aliquid illi realiter additum, debet esse hæc extensio: ergo vt de cælo, & animo, non est realiter simplex, quod si realiter est simplex: ergo sunt realiter scientia, & error simul virtus, & vitium circa idem obiectum in gradibus intensis, ³³

Vltimo principaliter probatur, quia vt ex notabili constat habitus acquisitus in quo distinguitur essentialiter ab habitu per se infuso, v. g. Theologia naturalis est facilitas formalis, qua formaliter facilitatur intellectus ad actus Theologicos producendos, sed in Theologia naturali totali dantur distinctæ realiter facilitates, quæ componunt Theologiam naturalem totalem, di-

K 2 finita

distincta enim facilitas realiter est, quæ datur circa possibilitatem creaturarum, quam ea, quæ datur circa Dei essentiam, & attributa vel circa prædicamenta: ergo sunt distincti realiter habitus, ex quibus componitur vnus habitus totalis, unde Theologia non erit vna simplex qualitas, sed composita: consequentia est evidens, quia idem est realiter habitus Theologiæ, & facilitas Theologica, vt ex 2.º patet: sed sunt diversæ facilitates realiter: ergo diversi habitus realiter. Minor sic probatur, illa quæ separantur realiter distinguuntur realiter, sed facilitas circa ens separatur realiter à facilitate circa unitatem Dei: ergo distinguuntur realiter: minor sic probatur, quia in intellectu Aristotelis dabatur facilitas, ad demonstrationem conficiendam circa ens, vt vnum, & nulla dabatur facilitas, sed summa difficultas ad faciendam demonstrationem, quæ probaret Deum esse vnicum, quia habebat maximam facilitatem, ad faciendos actus erroneos, vt probatum est circa illud obiectum, cum quibus non compatitur facilitas ad demonstrandum Deum esse vnum, quia ex habitu erroneo sequitur necessario difficultas ad actus scientificos circa idem obiectum, v.g. ex habitu vitij intemperantiæ sequitur necessario, & formaliter dari difficultatem, ac proinde non facilitatem ad actus virtutis temperantiæ circa idem obiectum, quia habitus contrarius formaliter est difficultas circa actus oppositos, v.g. habitus erroneus, circa omnipotentiam Dei est difficultas formaliter ad actus scientificos circa ipsam omnipotentiam; ex qua difficultate sequitur naturaliter non facilitas circa omnipotentiam, sicut quando in vno subiecto datur calor intensus, naturaliter sequitur in eodem subiecto non frigiditas intensa: ergo sicut naturaliter non potest dari in eodem subiecto frigiditas intensa, & calor intensus, nec calefactio intensa, quia ex frigiditate intensa sequitur naturaliter non calefactio, & non calor intensus, cum non calore enim intenso non potest repetiri calor intensus naturaliter, nec supernaturaliter: ergo similiter si in Aristotele dabatur habitus erroneus circa omnipotentiam, sequebatur ex illo habitu erroneo dari difficultatem circa habitum scientificum, imo dari naturaliter non facilitatem circa ipsum obiectum, & non habitum scientificum in eodem intellectu, cum quibus non poterat compati facilitas, & habitus scientificus, respectu eiusdem obiecti, alijs darentur duo habitus contrarii, imo & duæ contradictoriæ simul in eodem intellectu, quod est falsissimum: ergo separabantur realiter in intellectu Aristotelis habitus circa ens vt vnum scientificus; & habitus scientificus circa omnipotentiam Dei.

Item, & confirmatur, quicumque intellectus, qui multos actus fecit circa prædicamenta, & minime se exercuit, aut parum per actus circa essentiam Angelorum, & Dei, habet sine dubio circa prædicamenta facilitatem, non autem circa Angelorum, & Dei essentiam, imo circa hoc habet difficultatem vt experientia constat evidentijs & posita à nobis probari, & patet sic, quia si non haberet difficultatem, sed facilitatem circa secundum obiectum, illa facilitas faciliter intellectum circa illum, quia impossibile est quod detur aliqua forma in aliquo subiecto capaci effectus formalis illius, & quod non tribuat illi suum effectum formalem, sed effectus primarius formalis facilitatis est facilitare, & necessario sequitur ex

illo expellere difficultatem, & intellectus est capax huius effectus formalis circa quodcumque obiectum Theologiæ: ergo si in intellectu est talis facilitas circa Deum, & Angelos, intellectus erit facilis ad demonstrandum circa illos, & nullam habebit difficultatem, quia enim est facilitas circa aliquod obiectum, vt iam diximus, non potest esse oppositum illius, nimirum difficultas circa ipsum, sed quia habet facilitatem circa prædicamenta, v.g. si illa in logica furtive à metaphysica accipit, si non se exercuit per multas demonstrationes, vt minime se exercet logicus circa Deum, & Angelos, evidenter experientia colligitur habere facilitatem circa prædicamenta, & nullam facilitatem habere circa Deum, & Angelos, sed summam difficultatem circa illos, donec in metaphysica illa difficultas expellatur: ergo separantur realiter illæ duæ facilitates.

Dices deficere extensionem illius primæ facilitatis.

Contra, quia illa extensio, quæ additur primæ facilitati est facilitas formaliter, quia posita illa extensione in intellectu, facilitatur intellectus ad demonstrandum circa Deum, sicut per primam qualitatem facilitabatur circa prædicamenta, & est facilitas circa obiectum distinctum à primo: ergo illa quæ vocatur extensio potius est nova facilitas, quam extensio nova antiquæ facilitatis, siquidem est de novo, & est facilitas formaliter, quod autem sit facilitas formalis patet, quia effectus primarius formalis alicuius forme non potest convenire alteri forme, cum de essentia effectus primarij forme sit ipsa forma, & ideo licet extensioni quantitatis conveniat occupare locum, non convenit tamen effectus primarius quantitatis ipsi extensioni, nempe dare molem corporali: sed effectus primarius facilitatis, quæ est habitus, est facilitare intellectum ad faciendas demonstrationes circa aliquod obiectum, circa quod antequam adveniret talis facilitas, non erat facilis intellectus: ergo non potest hic effectus convenire alteri forme, quæ non sit facilitas, quæ est habitus, sed posita illa, quæ vocatur extensio facilitatis in intellectu, facilitatur intellectus ad aliquod obiectum, ad quod ante adventum talis entitatis non erat facilis ille: ergo illa extensio potius facilitas formalis est, quæ habitus est, ad demonstrandum circa Deum, quam extensio habitus, seu facilitatis, quia, vt iam dictum est, extensioni alicuius entitatis minime convenit effectus primarius formalis illius entitatis, quæ extenditur.

Vergetur, quia non est maior ratio quare facilitas circa essentiam Dei, & Angelos sit extensio facilitatis ad prædicamenta, quam hæc illius, cum vna sit independens ab alia, & sint de obiectis completis, quorum vnum potest cognosci sine alio, & latius secunda conclusione probabitur præcipue cum habitus circa prædicamenta aliquando acquiratur prius, quam habitus circa Deum, cum acquiratur ille in logica, hic autem postea in metaphysica, & econtra quando ambo acquiruntur in metaphysica, prius acquiruntur circa Deum, quam habitus circa prædicamenta, quia DD. vt videre est in metaphysica P. Suar. prius tradunt notitiam entis infiniti, quam entium finitorum, quæ sunt in prædicamentis: ergo vnus habitus non est extensio alterius, quia extensio rei, vt videre est in quantitate, non potest esse sine illa, nec dari ante rem cuius est extensio cum sit modus

modus illius, & modus non possit esse sine re cuius est modus adhuc per potentiam Dei abfolutam, quod autem sit nova facilitas realiter distincta à prima, sic probatur; quia intellectus licet habeat primam illam facilitatem circa ens, vt vnum transit de termino negativo intrinseco, cum non se exercuit per multos actus circa Deum, non facilitatis circa ipsum ad terminum intrinsecum positivum facilitatis circa eundem Deum: ergo transit per aliquid additum reale intrinsecum facilitatis, quia non potest dari transitus denegatione ad positivum intrinsecum illius negationis in creatura, vt demonstratum manet in *quest. 25.* relatio distinguitur à suo fundamento, nisi per additum de novo reale positivum distincti à parte rei ab eo super quod additur, ad quod sit transitus à negatione, sed sit transitus de novo à non facilitatē ad facilitatem circa Deum: ergo additur de novo, facilitas circa ipsum per quā destruitur illa non facilitas, quæ antea dabatur: hoc totum evidenter pater, quia sicut quando sit transitus à non intelligere ad intelligere actualiter de novo, additur in illo transitu de novo realiter novum, & reale intelligere, & hoc proculdubio in sententia omnium Theologorum, in qua distinguitur creatura à Deo: ergo similiter in hoc transitu creaturæ à non facilitatē ad facilitatem realiter dabitur de novo facilitas realiter. Tum sic, omnis facilitas est habitus acquisitus: ergo illa facilitas, quæ de novo additur est novus habitus realiter, sed non totalis cum præsupponat iam alium habitum ex quo, & hoc coalescit totalis Theologia: ergo est patti alis: ergo Theologia totalis habet partem, & partem: videte hanc & alias rationes de separatione tractatas *quæst. de diff. relat.* quæ facile possunt ad hanc materiam omnes reduci.

Dices fore facilitatem ad quodcumque obiectum ex habitu primo, si proponantur sufficienter obiecta aliarum demonstrationum.

36 Contra, quia iam ea facilitas non erit ex habitu primo, seu, vt melius loquar, illa non repugnantia, sed ex bona, & evidenti propositione obiecti, quia sicut ille habitus non fuit genitus, & acquisitus circa illo modo propositum obiectum, ita neque ad illud confert facilitatem.

37 Præterea interrogo, quæ propositio obiecti, sit necessaria, an per interrogationem, & dubitationem? an alio modo? si per interrogationem vt supra diximus, sufficit propositio, certissimum est, vt supra probavimus, primum habitum non sufficere, vt circa tali modo propositum obiectum intellectus demonstrat, quod constat ex supra dictis prima confirmatione primæ rationis.

Si dicas illam non sufficere per interrogationem, sed alio modo proponi obiectum.

38 Contra: ergo non habet habitum scientificum circa hoc obiectum, quia qui habet scientiam de aliquo obiecto, statim ac sibi per interrogationem & dubitationem proponitur aliqua veritas, & quærenti quid sentiat de tali veritate, si sapiens sit, & habeat verum habitum scientificum statim resolvit illud dubium, & facit demonstrationem circa illud obiectum, vt in exemplis Aristotelis & D. Thom. supra satis demonstratum manet.

39 Dices necessarium esse, vt obiectum proponatur per demonstrationem, vt qui habuit primum habitum, assentiatur tali obiecto.

Sed contra, quia ad assentiendum obiecto proposito, per actuale demonstrationem non est necessarius habitus, sed statim convincitur intellectus ex vi formæ, & materiæ demonstrationis, & necessitatur vt tali obiecto assensum præbeat, vt videre est latissime in logica, *q. de necess. intellectus*, suppositis præmissis, & nunc sic clare patet, nam ante omnem habitum acquisitum præsupponitur demonstratio actualis, cum talis habitus per illam demonstrationem generetur, & tunc ante omnem habitum, posita prima demonstratione, intellectus assentiatur obiecto illius, nam si non assentiretur, non acquireretur habitus scientificus evidens, qui necessario debet acquiri per assensum evidentem in demonstratione, vt omnes fatentur: ergo non est necessarius habitus scientificus, ad assentiendum obiecto alienæ demonstrationis, sed requiritur vt ab ipso habente illum fiant demonstrationes circa obiectum dubitatum, seu in dubio, aut interrogatione propositum, & ideo demonstrativus vocatur, unde falsa est ratio Adversariorum.

Dices potentiam productam per primam emanationem, v. g. intellectum eundem numero sufficere, ad omnia obiecta etiam licet detur difficultas circa illa, vnde ex eo quod detur nova difficultas circa ali quod obiectum, non dicimus necessariam esse aliam potentiam novam, ad vincendam illam novam difficultatem: ergo idem dicendum est de habitu primo, seu prima facilitatē acquisita per primam demonstrationem.

Contra, quia maximum discrimen datur inter 40 potentiam & habitum acquisitum, vnde non valet ab illa ad hunc argumentari, nam cum potentia non sit facilitas formalis, non est formaliter ad vincendam difficultatem circa aliquod obiectum, sed est ad posse simpliciter facere sit vel non sit cum facilitatē, aut difficultatē, & sic est ad vincendam impotentiam, quare licet detur difficultas circa obiectum, dum tamen non deficit posse circa illud, sed datur simpliciter posse ad ipsum, quæ est ratio formalis potentia, non est necessaria alia potentia ad illud; si autem post aliquod obiectum propositum, & operationem circa illud, v. g. in homine, qui proponitur potentia visiva, vt videatur ab ipsa proponeretur aliud obiectum circa quod non posset operari potentia visiva, nec vilo modo daretur posse ad illud, vt supra in exemplo Angeli, & Dæmonis videtur clare, evidenter colligeretur in eo casu necessariam esse aliam potentiam quia circa illud obiectum non potest, ne faciliter, nec difficulter operari, prima quia iam deficit vis & posse absolute in illa potentia ad illud obiectum media sua operatione attingendum.

Tum sic, tota & adæquata ratio habitus acquisiti consistit in formali facilitatē, sicut tota ratio potentia in posse, sed quando datur non posse circa aliquod obiectum in subiecto habente primam potentiam est necessaria alia potentia ad operandum circa illud, quia in prima non datur posse respectu illius: ergo similiter si stante primo habitu, & prima facilitatē datur circa aliud obiectum non facilitas, & difficultas, erit necessarius alius habitus seu facilitas, quæ tollat illam non facilitatem, & difficultatem circa illud, quia difficultas, & non facilitas tollitur per facilitatem formaliter, sicut non posse per potentiam: ergo licet quando datur difficultas ad operandum in aliquo subiecto, dum tamen datur posse simpli-

citer circa illud obiectum, non requiratur nova potentia, quia iam datur ratio formalis potentiae respectu illius, quae consistit in posse, nihilominus necessarius erit novus habitus, & nova facilitas, quando stante prima facilitate datur non facilitas, & nova difficultas, & prima non sufficit ad vincendam illam de novo difficultatem, quia potentia bene potest esse, & compati naturaliter sine facilitate cum difficultate; facilitas autem formalis cum difficultate, & non facilitate circa idem non compatitur, quia opponuntur immediate in suis rationibus formalibus, quod non habet potentia respectu difficultatis, sicut vita bene compatitur cum infirmitate, salus autem non compatitur cum illa.

⁴⁰ Item exemplum potentiae, & etiam habituum per se infusorum nihil urget, nam habitus acquisiti quia generantur ex actibus, sequuntur limitationem actuum, & illis adaequantur propter rationem supra dictam, quia autem actus non se extendunt ad omnia obiecta, sed ad unum tantum, idcirco etiam habitus ex illis geniti eandem limitationem habent, quia totum suum esse accipiunt ab actibus; habitus vero per se infusi, & potentiae, cum non generentur per actus, non limitantur ad limitationem actuum, sed habent à Deo suum esse, per quendam actum quasi universalem, & aliquomodo illimitatum, & sic habent etiam esse quasi illimitatum, respondens multis actibus & obiectis, & æquivalens multis habitibus acquisitis, & cum sint primae rationes, à quibus omnes actus participant esse, habent universalius obiectum quam ipsi actus, qui sunt participationes potentialium, & habituum per se infusorum, sicut omnipotentia Dei est universalius, & habet universalius obiectum, quam ceterae potentiae creatae, quia omnes illae adhuc quatenus tot sunt, & tam variae sunt participationes illius, & ipsa est prima ratio, à qua omne esse potentiae participatur, in habitibus enim acquisitis contraria est ratio, & sic quia potius habitus sunt participationes actuum, quam actus habituum.

SECTIO IV.

Secunda conclusio profertur.

⁴¹ **S**ecunda conclusio; 1. facilitas Theologica non componitur ex re, & modis: conclusio hæc est contra P. Vasquez, probatur.

Primo, quia modus, ut modus in ea ratione, quae formaliter talis est, nihil habet potentialitatis, seu actus primi, quia totum esse modi consistit in actualitate, sed facilitas secunda producta per primam demonstrationem essentialiter est actus primus, & potentialitas ad producendum, & minime consistit in actualitate: ergo non est modus primae facilitatis: maior est evidens ut inductione patet.

⁴² Vnio enim quia modus est, nihil habet potentialitatis ad vniendum, sed tota, & adaequate est ratio actualiter vniendi, & dependentia non est ad posse dependere, sed ad hoc, ut aliquid actualiter dependeat, sicut actio minime est productiva, sed ipsum formale, & actuale producere, & idem est de ubi respectu locati, & inhaerentia respectu accidentis, imo si omnes modi, qui à parte rei sunt, numerentur, & concipiantur secundum

id ad quod, primo habent esse productum, reperiemus sine dubio consistere in actualitate sine ulla potentialitate.

Ratio evidens huius à priori est, quia cum modus essentialiter sit ratio ultimo determinandi rem, & per quam ultimo tollitur indifferentia rei in illo genere, necessario sequitur ut in ipso nihil habeat potentialitatis, quia alias non esset ultimo determinans rem, nam ipse modus indigeret in illa ratione potentialitatis alio ulteriori determinante, & à potentialitate ad actualitatem ultimam reducende, ut supra prima conclusione demonstravimus: ergo sicut ipsa res non dicitur ultimo determinata per se, quia in se habet potentialitalem limitatam ratione cuius determinatur per modum, etiam ipse modus non esset ultima ratio in illo genere, quia ultra talem modum progreditur ad alium, ultra ultimum enim non potest progredi, & ideo in omnium sententia terminus rei, non est res alia, sed modus ipse, ut punctum respectu lineae, substantia respectu naturae, & inhaerentia respectu accidentis, quia cum terminus debeat esse ultimum intra quod omnia primi extra quod nihil est accipere primi, ut in metaphysica definit Aristoteles, & modus ex sua natura sit ultimum rei, quod non habet ipsa res, ideo terminus rei est modus eius, quare dixit S. Thom. 1. contra gentes, per modum finiri, terminari ad ultimumque reduci rem, & hac de causa metaphysica, & formaliter sumpta ipsa differentia individualis vocatur modus speciei, quae est ultima ratio per quam determinatur species; ex quo evidenter colligitur illam maiorem esse veram, nimirum modum in ea ratione formali qua talis est, totum in actualitate consistere, & minime in potentialitate respectu illius muneris ad quod primo instituitur à natura modus, ita ut si est modus ad operandum non sit operativum, seu virtus ad operandum, sed ipsa potius actualis & formalis operatio, sicut modus vniendi non est vnitivum, sed vnio formaliter.

⁴⁴ Urgetur, quia modus est ratio formalis exercendi, vel qua actualiter exercetur potentialitas rei: ergo modus rei est actuale exercitium qua reducitur res, & determinatur à potentialitate ad actum, sed actuale exercitium, & actualis formalis reductio ad actualitatem, non potest fieri per potentialitatem, quia nemo dat quod non habet, & hæc eadem potentialitas indigeret alio actuante, unde procederet in infinitum; ergo modus qui est ipsum exercitium, & ratio formalis actuandi potentialitatem rei non in potentialitate, sed in ultima actualitate debet consistere, maior patet clarissime ex exemplis positis in vniione, quae actualiter exercet potentialitatem vniibilium, & in praesentia, seu actione quae actuante potentialitatem tam agentis, quam locabilis.

⁴⁵ Confirmatur, quia est duplex ens, aliud tale per suam essentiam, à qua habet quod alia habent ab ipso, aliud per participationem ab illo, quod non est tale per suam entitatem, & essentiam, sed in tali esse constituitur per aliud à se distinctum realiter, & ab hoc ente, ad primum deveniendum est necessario & sistendum in eo, sine ulteriori progressu, cum hoc tamen discrimine reperitur utrumque, nam illud quod est tale per suam essentiam, nullam habet potentialitatem in suis praedicatis essentialibus respectu sui, in eo quo est ens per essentiam, aliud autem, quod est per participationem ab alio, & non per suam entitatem habet poten